

(204. 5.)

VOORLOOPIG VERSLAG.

Het afdelingsonderzoek heeft aanleiding gegeven tot de volgende opmerkingen en beschouwingen.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Algemeen verklaarde men zich zeer ingenomen met de indiening van deze wetsontwerpen, beoogende de voorziening in een behoefte, die in de kringen der belanghebbenden reeds jaren lang ten zeerste is gevoeld en die ook in de Kamer meermalen met klem in het licht is gesteld. Al had men op sommige punten ernstige bezwaren tegen de voorstellen, zoo hield men zich toch overtuigd, dat door de indiening daarvan de vervulling van het verlangen naar een voorziening belangrijk nader is gebracht. In de wetsontwerpen vinden de vele moeilijke, technische vragen, welke zich bij de uitwerking van het onderwerp voordoen, in menig opzicht een bevredigende oplossing, wordt althans daarvoor de grondslag gelegd. Een woord van hulde aan de Regeering scheen daarom niet ongepast.

Verscheidene leden spraken de hoop uit, dat door samenwerking van Kamer en Regeering moge worden bereikt, dat de ontwerpen nog vóór den afloop dezer Zitting tot wet worden verheven. Zij meenden, dat, wie de zaak ernstig wil, bij de beoordeeling van deze wetsontwerpen niet al te kritisch mag zijn gestemd. Het geldt hier een uiterst moeilijke materie. Meet men de bezwaren tegen de voorstellen, welke uiteraard ook niet ontbreken, al te breed uit, dan zal daarvan slechts het gevolg zijn, dat van de geheele zaak in jaren niets komt. In de kringen der belanghebbenden zijn de wetsontwerpen in het algemeen met ingenomenheid ontvangen en verlangt men niets liever dan een spoedige afdoening.

Naar aanleiding van deze laatste opmerkingen werd van andere zijde tegen overhaaste behandeling dezer zaak gewaarschuwd. De hier aan het woord zijnde leden meenden, dat de voorbereiding van deze ontwerpen reeds in zekeren zin van overhaasting bij de Regeering blijk heeft gegeven. Bij een aangelegenheid, zoo diep ingrijpend in de gemeentelijke autonomie en voor de gemeenten van zoo groot financieel belang, ware wel niets natuurlijker geweest dan dat de gemeentebesturen, in elk geval de besturen van de gemeenten, die thans reeds een pensioenregeling voor hunne ambtenaren hebben, te voren waren gehoord. Dat is echter niet geschied. Moet, zoo was men geneigd te vragen, het daaraan worden toegeschreven, dat de voorstellen op sommige punten zóó zijn uitgevallen, dat, naar in verscheidene adressen is uiteengezet, de aanneming voor niet weinige gemeenten een noodlottig karakter zal hebben? Bij gebreke aan voorlichting schijnt de Regeering de financiële gevolgen voor de gemeenten niet te hebben doorzien. In de Memorie van Toelichting ontbreekt in elk opzicht een uiteenzetting van de financiële werking dezer wetten. Men drong er op aan, dat dienaangaande alsnog, zoove met betrekking tot de groote als de kleine gemeenten, uitvoerige inlichtingen zouden worden verschafte. Nu de besturen

der gemeenten, elk voor zich, die werking al wel zullen hebben nagegaan, zal het voor de Regeering niet moeilijk zijn aan dit verzoek te voldoen. Ook zou men omtrent de vraag, of in de voorgestelde regeling wel voldoende rekening is gehouden met het beginsel van de gemeentelijke autonomie, gaarne nader de zienswijze van de Regeering leeren kennen. In de Memorie van Toelichting wordt deze principieele quaestie zoo goed als onaan-geroerd gelaten.

De eorder aan het woord zijnde leden achtten het alleszins verklaarbaar, dat de Regeering niet alle gemeentebesturen vooraf over de voorstellen heeft gehoord; daardoor zou de indiening onvermijdelijk zeer zijn vertraagd. Nadere inlichtingen, vooral van financieelen aard, achtten ook zij wenschelijk, maar naar hunne meening behoeven die niet thans nog te worden ingewonnen van de gemeentebesturen; de Regeering is, vooral ook door de adressen, daarvan ongetwijfeld voldoende op de hoogte.

§ 2. Het uitgangspunt van de Regeering is, dat de kosten der pensionneering, voor zoover die niet door de ambtenaren zelf worden gedragen, aan de gemeentebesturen behooren te worden opgelegd. De Regeering licht haar opvatting toe met de sobere woorden, dat de zorg voor haar eigen ambtenaren eigenaardig plicht is der gemeenten en betoogt verder (bladz. 2 der Memorie van Toelichting), dat de pensioenlast allerminst zwaar kan drukken in de gemeenten, waar de moreele plicht reeds vrijwillig is aanvaard, terwijl, mits met werkelijk onvermogen worde rekening gehouden, er ook geen bezwaar bestaat de overige besturen door de kracht der wet tot vervulling van dien plicht te nopen. Een gewichtig deel van den pensioenlast, die op de gemeenten wordt gelegd, is haar aandeel in de inkoopsum voor dienstjaren, vóór 1 Januari 1913 in gemeentelijke betrekkingen doorgebracht. Daarentrent wordt op bladz. 3 der Memorie van Toelichting opgemerkt, dat de gemeente, die zoodanige inkoopsum heeft te voldoen, óf zelve een pensioenregeling voor haar ambtenaren had en dan door de wettelijke regeling van de verplichting van toekenning van pensioen over den vroegeren diensttijd ontheven wordt, óf geen voorziening voor haar personeel trof en zich dan aan de zedelijke verplichting om voor den ouden dag van haar dienaren te zorgen heeft onttrokken; zij kan dan kwalijk deswege boven andere gemeenten, die zich van die taak naar behooren hebben gekweten, worden bevoorrecht.

Men merkte vooreerst op, dat op gemeenten, die wel reeds een pensioenregeling hebben, de financiële lasten, uit deze ontwerpen voortvloeiende, even goed zwaar zullen drukken als op die gemeenten, welke tot dusverre geen voorziening op dit punt troffen. Daar de regeling in eerstbedoelde gemeenten op een geheel andere basis is opgetrokken dan de voorgestelde Rijksregeling, zal — gelijk hieronder nader zal worden aange-toond — ook voor haar aanzienlijke verhooging van kosten, althans in de eerste jaren, van die Rijksregeling het gevolg zijn. De tegenovergestelde opvatting, die uit de aangehaalde woorden doorstraalt, schijnt onjuist te moeten worden genoemd.

Is nu het opleggen van deze lasten aan alle gemeenten inderdaad billijk te noemen?

Verscheidene leden kwamen hiertegen met klem op. Voor wat betreft de gemeenten, die thans geen pensioenregeling bezitten, wees men er op, dat voor de meeste harer een zeer geldige reden bestaat, die dat gemis verklaart: financiële bezwaren vormden een afdoend beletsel. En de schuld daarvan moet voor een groot deel bij de Regeering zelve worden gezocht, die in gebreke bleef door wetgevende maatregelen een toestand te scheppen, waarin zulke financiële bezwaren zich niet op zoo klemmende wijze deden gelden. Het gaat toch waarlijk niet aan thans de gemeenten hiervoor te laten boeten. Voorts kan tegenover de gemeenten, die wel een regeling bezitten, zelfs het schijn-argument van plichtsverzuim niet gelden: zij deden alles wat billijkerwijs van haar kon worden verlangd; verscheidene van haar zelfs meer. Dat zij voor hare voorziening niet den vorm kozen van een pensioenfonds, op dezelfde grond-

slagen als het op te richten Rijksfonds, kan haar kwalijk tot een verwijt worden gemaakt. Het Rijk zelf heeft immers bij het in werking treden van de Weduwenwet voor burgerlijke ambtenaren het toen bestaande pensioenfonds voor die ambtenaren opgeheven en daardoor als het ware aan de gemeenten den weg gewezen naar een voorziening op anderen grondslag.

Wat het argument van plichtsverzuim der gemeenten, die tot dusver geen regeling tróffen, betreft, dienaangaande merkten eenige leden bovendien op, dat, zelfs al waren die gemeenten daarin niet door financiële onmacht verhinderd geweest, dan toch nog van plichtsverzuim ten deze allerminst zou kunnen worden gesproken. De gemeenten hebben tegenover haar ambtenaren geen andere plichten, dan bij de overeenkomst zijn gestipuleerd. Behoort daartoe niet een voorziening op het punt van pensioen voor den ouden dag of in geval van invaliditeit en voor de weduwen en weezen in geval van overlijden van den ambtenaar, dan steekt daarin niets onzedelijks. De aan den ambtenaar aangeboden overeenkomst had dan blijikbaar, ondanks het gemis van een en ander, voor dezen nog genoeg aantrekkelijks om hem tot het aangaan daarvan te bewegen: misschien was die aantrekkelijkheid gelegen in een hooge belooning, hem de mogelijkheid openende zelf voor een pensioenvoorziening te zorgen. De wetgever is niet geroepen de aangegane overeenkomsten op dit punt te corrigeeren, onder oplegging van zware lasten aan de gemeenten. Hieruit volgt, dat het in elk geval niet verdedigbaar is de gemeenten te belasten met de kosten, verbonden aan den inkoop van vorige dienstjaren. Op die wijze mengt de Overheid zich in contracten, die reeds hebben uitgewerkt, wijzigt zij verbintenissen, die reeds op normale wijze zijn vervuld. Evenmin gaat het aan loopende overeenkomsten voor de toekomst te wijzigen. Verzwaart de wetgever op de eene of andere wijze de daaruit voortvloeiende verplichting voor een der partijen, in casu de gemeente, dan pleegt hij te haren opzichte onrecht. In abstracto kan de gemeente het bestaande contract verbreken en een nieuw aangaan, dat met de door de wet aangebrachte wijziging in haar verplichtingen rekening houdt, maar facta bestaat die mogelijkheid niet; ook zonder dat de rechtspositie der gemeenteambtenaren wettelijk is geregeld, is het volgen van zulk een gedragslijn zoo goed als uitgesloten.

Voor dienstovereenkomsten, na het in werking treden van deze wetten aan te gaan, staat de zaak eenigszins anders. Acht de wetgever het noodig, dat voortaan geen overeenkomsten tusschen gemeenten en gemeenteambtenaren worden aangegaan, zonder dat daarin een voorziening op het stuk der pensionneering zij opgenomen, dan kan hij dienaangaande, evenals voor het arbeidscontract in het algemeen, regelen vaststellen, al schijnt het onbillijk, dat langs dezen weg de gemeenten op kosten worden gejaagd.

Deze beschouwingen ontmoetten intusschen bij andere leden levendige tegenspraak. Zij waren van oordeel, dat den wetgever op geen enkelen grond het recht kan worden ontzegd bepalingen vast te stellen betreffende het verstrekken van pensioen door de werkgevers in het algemeen aan hunne arbeiders, ook ter zake van dienstpraestatiën, die reeds in het verleden liggen. Acht hij bij zulke bepalingen het algemeen belang in die mate betrokken, dat de bezwaren, die natuurlijk steeds tegen zulk eenorsch ingrijpen in privaatrechtelijke verhoudingen zijn aan te voeren, daartegen niet opwegen, dan ligt het op zijn weg daartoe over te gaan. Maar dit klemt nog veel sterker wanneer het betreft: niet een particulier werkgever en zijn arbeider, maar de gemeente en haar ambtenaar. De verhouding tusschen gemeente en ambtenaar is niet te beschouwen als van zuiver privaatrechtelijken aard: zij heeft een publiekrechtelijk karakter. Daarom kunnen aan die verhoudingen andere eischen worden gesteld dan aan die van werkgever en arbeider in het algemeen. Indien de dienstvoorwaarden niet een pensioenvoorziening voor den ambtenaar en diens weduwe en weezen bevatten, kan men met recht zeggen, dat die voorwaarden niet voldoen aan de eischen, welke men uit een moreel oogpunt mag stellen: dat m. a. w. de

gemeente in plichtsverzuim is. De Rijksoverheid, die o. m. tot plicht heeft op de vervulling door de gemeenten van haar taak toe te zien, is alleszins geroepen alsdan in te grijpen.

Vele leden waren van meening, dat, om meer dan één reden, het Rijk in de eerste plaats is geroepen om aan de totstandkoming van een bevredigende pensioenregeling voor de gemeenteambtenaren en voor hunne weduwen en weezen door het verlenen van financiële steun mede te werken. Een dier redenen is de omstandigheid, dat de gemeenteambtenaren, als gevolg van het in onze administratie gevolgde stelsel, in steeds meerdere mate arbeid verrichten in het belang van het Rijk. Voor de werklieden in de gemeentebedrijven geldt dit natuurlijk niet, maar voor de burgemeesters, de wethouders, de ambtenaren ter secretarie, de politie is het stellig waar. De wetgever heeft dit in 1897 reeds erkend door, bij de regeling van de financiële verhouding van de gemeenten en het Rijk, aan de eersten een afzonderlijke Rijksbijdrage toe te kennen in de bezoldigingen van den burgemeester en den secretaris. Hij ga nu een stap verder in deze richting: hier biedt zich een ongezochte gelegenheid aan om den gemeenten te gemoet te komen.

Voorts woog ten dezen bij verscheidene leden zwaar het feit, dat, terwijl van Regeeringswege voor eenige jaren reeds in besliste woorden is erkend, dat de regeling der gemeentefinanciën dringend herziening behoeft — een uitspraak, die sedert niets van haar kracht heeft verloren — zulk een herziening nog niet is tot stand gekomen. Het wetsontwerp tot verruiming van het gemeentelijk belastinggebied, dat is ingediend en dat, werd het wet, wellicht op eenige punten verbetering zou brengen, heeft het nog niet tot de openbare behandeling gebracht. Deze leden meenden, dat in deze omstandigheden nieuwe lasten als de onderwerpelijke niet mogen worden opgelegd, indien niet tegelijkertijd het Rijk daarin voor een zeer groot deel bijdraagt. Komt mettertijd een wijziging in de bepalingen, die den toestand der gemeentelijke financiën beheerschen, tot stand, dan kan daarbij met de quaestie van de kosten der ambtenarenpensionneering rekening worden gehouden: tot zolang is het Rijk verplicht een goed deel dier kosten te dragen.

Men bracht wijders in herinnering, dat, toen de pensionneering van de bijzondere onderwijzers ter hand is genomen, het Rijk ook zeer belangrijken financiële steun heeft verleend, en wees er op, dat in het aanhangig wetsontwerp betreffende de voorziening in de geldelijke gevolgen van invaliditeit en ouderdom van arbeiders een antecedent is gelegen, dat voor het verlenen van Rijkssteun, voor wat betreft den inkoop van vroegere dienstjaren, ten zeerste pleit.

Eindelijk wilde men niet onopgemerkt laten, dat tot dusverre algemeen de verwachting is gekoesterd, dat, op welke wijze ook in het vraagstuk van pensionneering der gemeenteambtenaren mocht worden voorzien, in elk geval krachtige Rijkssteun een hoofdmoment in de voorstellen zoude zijn. De opdracht, voor eenige jaren aan eenige deskundigen verstrekt, om de kosten na te gaan, welke een bevredigende oplossing voor het Rijk zoude medebrengen, deed vermoeden, dat ook de Regeering er zoo over dacht. In het licht van de thans aangeboden regeling schijnt de waarde van dat onderzoek zeer twijfelachtig en heeft het tot weinig anders dan tot eenige jaren onthoud gediend.

De verschillende leden, die deze opmerkingen maakten, zagen daarbij niet voorbij, dat in de wetsontwerpen bepalingen voorkomen, krachtens welke het Rijk aan gemeenten, die te zeer zouden worden bezwaard, tijdelijk subsidies zal kunnen verlenen. Maar hoogstwaarschijnlijk zullen — zoo merkten zij op — de gemeenten, die den zwaarsten druk van de voorgestelde regeling zullen ondervinden, daardoor niet worden gebaat. De groote gemeenten zullen zich, begrijpelijkerwijs, voor zulk een steun niet aanmelden; alleen voor kleine gemeenten zal de bepaling blijken te zijn geschreven. En de toepassing van de bepaling van overeenkomstige strekking in de wet op het lager onderwijs (art. 53) geeft

Pensionneering van gemeenteambtenaren en van hunne weduwen en weezen.

reden te vreezen, dat van die kleinere gemeenten nog niet eens degene, welke daaraan het meest behoefte hebben, van de bepaling zullen profiteren. Men ziet het herhaaldelijk gebeuren, dat gemeenten, wier financiële toestand alleszins van dien aard is, dat een buitengewoon subsidie ware gewettigd, zulk een subsidie toch niet verkrijgen, wijl de verhouding tusschen de uitgaven voor het lager onderwijs en het geheele budget sinds het vorig jaar geen verandering heeft ondergaan, terwijl aan den anderen kant zulk een subsidie wel wordt genoten door gemeenten, waar de belastingdruk geenszins buitengewoon is. Wil men voor gemeenten, die daaraan behoefte hebben, de gelegenheid openen ter zake van de pensionneering harer ambtenaren bijzonderen Rijkssteun te ontvangen, dan moeten daaromtrent uitvoeriger bepalingen in deze wetten voorkomen dan thans wordt voorgesteld. De leden, die deze opmerkingen maakten, voegden daaraan echter aanstonds toe, dat zij begrepen, hoe moeilijk het is doeltreffende bepalingen op dit punt te maken. Zij zagen daarin een reden te meer om aan te dringen op Rijkssteun in anderen vorm, n.l. in dezen zin, dat het Rijk een deel der gevorderde bijdragen voor zijn rekening neemt.

Tegen het betoog, dat het Rijk, geheel of voor een belangrijk deel, de kosten behoort te dragen, welke de wetsontwerpen aan de gemeenten bedoelen op te leggen, kwamen intusschen andere leden op. Zij verklaarden niet in te zien, dat de omstandigheid, dat de gemeenten sinds 1897 een Rijksbijdrage genieten in de bezoldigingen van den burgemeester en den secretaris, een argument kan zijn om de kosten der pensionneering voor alle gemeente-ambtenaren ten laste van het Rijk te brengen. Daaruit kan hoogstens worden afgeleid, dat het billijk is in die kosten, voor zoover zij den burgemeester en den secretaris betreffen, het Rijk te laten bijdragen in dezelfde verhouding, waarin het in de bezoldigingen bijdraagt, d. i. voor $\frac{1}{4}$ gedeelte, waarbij dan nog geen rekening wordt gehouden met de omstandigheid, dat de bijdrage van $\frac{1}{4}$ der bezoldigingen gebonden is aan het maximum van f 600. Voorts levert bedoelde wetsbepaling misschien aanleiding op, de vraag onder de oogen te zien, of ten aanzien van sommige andere gemeente-ambtenaren niet dezelfde ratio bestaat voor een Rijksbijdrage in het traktement als voor burgemeester en secretaris. Wordt die vraag bevestigend beantwoord en komt het tot zulk een regeling, dan zouden er termen zijn om ook voor wat die ambtenaren betreft een evenredig deel van de kosten der pensionneering voor Rijksrekening te nemen.

Met betrekking tot het feit, dat een betere regeling van de gemeentefinanciën nog steeds op zich laat wachten, merkten de hier aan het woord zijnde leden op, dat daarin kwalijk een beletsel kan worden gezien om thans lasten, die op zich zelf billijk worden geoordeeld, op de gemeenten te leggen. Integendeel, nu een herziening van het gemeentelijk financieewezen in het verschiet ligt, zal men goed doen de lasten, die naar algemeene beginselen door de gemeenten behooren te worden gedragen, niet van haar af te nemen. Men kan op die wijze een goed overzicht verkrijgen van de mate, waarin de verschillende gemeenten door hare noodzakelijke uitgaven worden gedrukt en met financiële moeilijkheden te kampen hebben. De nieuwe regeling kan men dan op die gegevens baseeren. Gaat men anders te werk en belast men het Rijk thans reeds met een deel der kosten, dan zal daardoor onnoodige hulp worden verleend aan gemeenten, die zulke hulp niet nodig hebben en omgekeerd aan gemeenten, die in hooge mate hulp behoeven, misschien onvoldoende hulp. Deze leden achtten het huidige tijdstip bij uitstek ongeschikt om de kosten der pensionneering ten laste van het Rijk te brengen.

§ 3. De gemeenten zullen als gewone bijdragen jaarlijks in het fonds moeten storten: voor het eigen pensioen van een ambtenaar 7 pct. van den pensioengrondslag en voor het weduwen- en weezenpensioen 5 pct. Van eerstgenoemde 7 pct. zullen zij volgens het wetsontwerp 3 pct. kunnen verhalen op de ambtenaren zelf; terwijl genoemde 5 pct. ten volle zal mogen

worden teruggevorderd. Intusschen zal in verschillende gemeenten die terugvordering wel niet plaats vinden; de beloningen zullen dat niet toelaten. In gemeenten waar thans reeds bijdragen van de ambtenaren worden geheven, zal men in de toekomst bezwaarlijk meer kunnen vorderen dan thans geschiedt; doet men het wel, dan zal in vele gevallen loonsverhooging onvermijdelijk zijn.

Voor de gemeenten, die thans reeds een pensioenregeling voor hunne ambtenaren en hunne weduwen en weezen bezitten, zullen de lasten niet minder zijn dan voor de overige. Maar het springt in het oog, dat voor deze gemeenten, die harerzijds deden wat billijkerwijs van haar kon worden gevorderd, die lasten een bijzonder hatelijk karakter hebben. Ook mag niet worden voorbijgezien, dat onder bedoelde gemeenten voorkomen de groote gemeenten van het land, welke relatief een veel grooter aantal ambtenaren hebben dan de kleinere.

De reden, waarom de gemeenten, in het bezit van een pensioenregeling, er desondanks niet gunstiger aan toe zijn dan de andere, is in verschillende adressen duidelijk uiteen gezet. Zij is hierin gelegen, dat in die gemeenten geen fondsen bestaan, althans geen fondsen, die naar het beginsel van gemiddelde premiebetaling worden gevormd. De middelen worden er jaarlijks opgebracht naar het zogenaamde omslagstelsel. Voor elk jaar wordt niet meer beschikbaar gesteld dan aan de bijdragen moet worden toegevoegd ter betaling van de over dat jaar verschenen pensioenen. Bij dit stelsel is natuurlijk in de eerste jaren na de invoering, wanneer het totaal der uit te keeren pensioenen nog niet hoog is gestegen, de last voor de gemeenten klein, terwijl die gaandeweg, en in steeds sneller tempo, klimt. Het op te richten Rijksfonds zal daarentegen staan op de basis van het gemiddeld premie-systeem, in welk stelsel de voor pensionneering benodigde gelden worden uitgedrukt in een constant percentage van de som der bezoldigingen. Jaarlijks wordt, uitsluitend door premiestortingen, zooveel in het fonds gestort, dat altijd de contante waarde van de loopende verplichtingen aanwezig is. Voor gemeenten, die hun regeling op den grondslag van het omslagstelsel nog niet lang hebben, zal, althans in de eerste jaren, de te heffen premie hooger zijn dan hetgeen zij naar de bestaande regeling zouden moeten opbrengen.

In veel ergere mate zullen de gemeenten, zoowel die met, als die zonder een pensioenregeling, worden bezwaard ter zake van den inkoop van vroegeren diensttijd hunner ambtenaren. Zij zullen te dien zake hebben te storten $8 + 3$ pct. van het totaal der in dien diensttijd genoten beloningen. Hiervan zullen $3 + 3$ pct. van de ambtenaren kunnen worden teruggevorderd, zoodat 5 pct. voor rekening der gemeente blijft, maar het mag ook hier weer betwijfeld worden, of dat overal zal geschieden. Zooals elders in dit Verslag nader zal worden opgemerkt, zou, door de tweemaal 3 pct. van de ambtenaren te vorderen, voor vele ambtenaren de geheele regeling vrijwel illusoir blijken: de gemeenten zullen wel een deel hiervan voor hun rekening moeten nemen. De gemeenten, ook die, welke reeds een regeling hebben, zullen de voor inkoop te storten sommen zich moeten verschaffen. Fondsen daartoe bestaan er niet. In uiterlijk 10 jaren zullen de door de gemeenten verschuldigde bedragen moeten worden gestort; gedurende een decennium zal uit dezen hoofde op het budget der gemeenten een ondraaglijke last worden gelegd. In de Memorie van Toelichting tot het door den Raad der gemeente 's Gravenhage aan de Koningin gerichte adres wordt medegedeeld, dat de last, welke de onveranderde aanneming der wetsontwerpen aan die gemeente zal opleggen, kan worden geraamd op f 800 000 à f 900 000 per jaar meer dan thans aan pensioenen wordt besteed, welk bedrag in de gemeenteraadsvergadering van 20 Januari 1913 (bladz. 42 van de Handelingen van den Raad) is toegelicht. Voor Leeuwarden bedraagt deze hoogere last meer dan f 27 500. Indien aan de gemeenten een langere termijn kon worden gelaten dan tien jaar, zou de last — over meer jaren verdeeld — gemakkelijker zijn te dragen. Gaarne zou men worden ingelicht,

in hoeverre daartegen bezwaar bestaat. Bij den financieelen opzet van het fonds is zeker — zoo vermoedde men — gerekend op een afbetaling van de inkoopssommen door de gemeenten in tien jaar, elk jaar een-tiende gedeelte van het totaal. Ware het anders en had men op deze door de gemeenten verschuldigde sommen gerekend alsof zij reeds beschikbaar zullen zijn op het tijdstip, waarop het fonds een aanvang neemt, dan zou de termijn van tien jaren, welke de wetsontwerpen aan de gemeenten toestaan, den opzet belangrijk verstoren. Men begreep dat, wanneer de termijn van tien jaar nu eenvoudig op, stel 75, werd gebracht, de financieele berekeningen, waarop het fonds steunt, al te zeer in den war zouden worden gebracht; het fonds zou dan zeer belangrijke bedragen aan rente moeten derven. Maar indien de termijn tot bijv. 40 of 75 verlengd werd met dien verstande, dat over het nog niet afbetaalde voortdurend rente door de gemeenten aan het fonds wordt vergoed, zou de zaak anders komen te staan. Bij zulk een wijze van vertraagde afbetaling — waarvoor men dan nog zou kunnen kiezen tusschen een afbetaling bij gelijke deelen en eene bij wijze van annuïteiten — zou het fonds geen schade lijden. Werd zulk een afbetaling met renteberekening van af het tijdstip der totstandkoming van het fonds ingevoerd, dan zou deze regeling voor het fonds zelfs voordeliger zijn dan de voorgestelde afbetaling in tien jaar zonder renteberekening. Men zou aangaande het standpunt der Regeering ten aanzien der hier besproken quaestie gaarne duidelijk worden ingelicht: vooralsnog was men van oordeel, dat tegen een regeling in den juist aangeduiden geest, waardoor de gemeenten zeer geleidelijk hunne bijdragen zouden kunnen afbetalen en hun een rente in rekening zou worden gebracht, lager dan zij zelve plegen te betalen, voor het Rijk alleszins aannemelijk is. Is de Regeering ongeneigd langs dezen weg aan de gemeenten het dragen van den last gemakkelijker te maken dan zouden, om daartoe toch te komen, de gemeenten zich kunnen helpen, indien zij de te storten inkoopssommen als buitengewone uitgaven mogen aanmerken en daarvoor leeningen mogen aangaan. Gevraagd werd, of naar de meening der Regeering voor dat doel zal kunnen worden geleend. Ingeval ook niet op deze wijze de lasten over langeren termijn zouden kunnen worden verdeeld, zouden, ten gevolge van deze wetten, in tal van gemeenten de belastingen de eerstvolgende jaren belangrijk moeten worden verhoogd.

Eenige leden merkten overigens met betrekking tot een verlenging van den termijn van afbetaling nog op, dat, komt het daartoe, dan toch de termijn, binnen welke de gemeenten een deel der bijdragen van de ambtenaren kunnen terugvorderen, op 10 jaar moet blijven gesteld. Anders zou van die terugvordering ten opzichte van vele oud-ambtenaren niets terecht komen; ook bij een tienjarigen termijn zullen de gemeenten toch al menigen schadepost hebben te boeken.

Voorts werd er in dit verband door eenige leden op gewezen, dat, door bij de berekening van de in het fonds te storten bijdragen een rentevoet van $3\frac{1}{2}$ pct. aan te nemen, van de gemeenten — en indirect ook van de ambtenaren — meer wordt gevorderd dan noodzakelijk is. Voor het tegenwoordige is die rentevoet stellig te laag te achten. Men kan natuurlijk niet met zekerheid zeggen, dat in de toekomst de rentestandaard niet weer eens tot $3\frac{1}{2}$ pct. zal dalen, maar het schijnt toch niet gewaagd de berekening te maken op de basis van een rentevoet van 4 pct. Het is van meer belang de gemeenten — en de belanghebbenden — thans niet noodeloos zwaar te belasten dan in de toekomst winsten te behalen, die dan zouden kunnen strekken tot verhooging van de pensioenen of tot verlaging van de bijdragen.

Andere leden verklaarden het echter toe te juichen, dat een rentestandaard van $3\frac{1}{2}$ pct. is aangenomen. Aan alle voorspellingen omtrent den loop van den rentestandaard in de toekomst ontbreekt zoozeer elke reële basis, dat groote voorzichtigheid hier plicht is.

Voor de gemeenten, reeds in het bezit van een pensioenregeling, zal zich voorts het volgende bezwaar doen gelden.

Bij de invoering van de wetten zal er zooveel mogelijk voor

moeten worden gewaakt, dat de ambtenaren, die thans reeds onder de bepalingen van een gemeentelijke regeling vallen, niet in slechtere conditie komen. Het is in het algemeen moeilijk te zeggen, of zekere regeling gunstiger is dan een andere; de bepalingen en leenten der eene regeling, op zich zelf en in haar onderling verband, laten zich niet gemakkelijk vergelijken met die van een andere. Te recht heeft de Regeering (bladz. 3 der Memorie van Toelichting) dan ook de vraag „of een speciale regeling is te treffen, welke aan bestaande gemeentelijke verordeningen ontleende hoogere aanspraken dan deze ontwerpen in uitzicht stellen, waarborgt en in het algemeen bijzondere rechten consolideert” ontkennend beantwoord. Maar te gelijker tijd spreekt zij het vertrouwen uit, dat de grootere gemeenten, ten aanzien van welke deze vraag zich alleen voordoet, de belangen van haar personeel zullen weten te behartigen. En de goedkeuring van Gedeputeerde Staten, bij de artt. 70 (wetsontwerp I) en 47 (wetsontwerp II) gevorderd op besluiten der gemeentebesturen ter uitvoering of naar aanleiding van deze wetten genomen — met recht van beroep op de Kroon — bedoelt redres mogelijk te maken, wanneer in een gemeenteraad een strooming mocht bestaan, waardoor gerechtvaardigde aanspraken van ambtenaren mochten worden miskend.

Van verschillende gemeentelijke regelingen staat het vast, dat zij op belangrijke punten meer aan de ambtenaren geven dan deze wetten zullen doen. Zoo wordt er in het adres van den gemeenteraad van 's Gravenhage aan de Koningin op gewezen, dat in de Haagsche verordening voor het ambtenaarspensioen een minimum is vastgesteld van $\frac{1}{4}$ der laatstgenoten wedde; dat sommige categorieën van ambtenaren, die afnattende of vroeg sloopende betrekkingen vervullen, reeds op 60-jarigen leeftijd een pensioen ontvangen, berekend naar 10 dienstjaren meer dan zij in werkelijkheid hebben doorgebracht; dat als grondslag voor de berekening van het pensioen wordt aangenomen de laatstelijk genoten wedde en erkende emolumenten; dat tijdelijke ambtenaren onder zekere voorwaarden recht op pensioen hebben; dat de ambtenaren niet bijdragen voor eigen pensioen, enz. Voor Amsterdam en andere gemeenten is op soortgelijke vrijgevege bepalingen te wijzen.

In deze gevallen zullen door de betrokken gemeentebesturen supplettoire regelingen moeten worden vastgesteld. De kosten, welke uit deze supplettoire regelingen voor de gemeenten zullen voortvloeien, laten zich natuurlijk in het minst niet schatten, maar het staat te vreezen, dat zij niet gering zullen zijn. Zij moeten, om den invloed van de voorgestelde wetten op de financiën der gemeenten met een pensioenregeling nauwkeurig weer te geven, bij de boven beschreven lasten worden geteld. Vooral wanneer een gemeente gebruik zou willen maken van haar vrijheid een deel van de premiebedragen en inkoopssommen van de ambtenaren terug te vorderen, zouden de supplettoire regelingen, wil geen achteruitgang in rechten plaats vinden, een zeer mild karakter moeten hebben.

Het behoeft wel geen betoog, dat uit een technisch oogpunt het maken van een bevredigende supplettoire regeling uiterst moeilijk zal zijn.

Naast de supplettoire regeling zal voorts de pensioenregeling, die thans reeds in onderscheidene gemeenten bestaat, wel moeten worden gehandhaafd voor die der op 31 December 1912 in dienst zijnde ambtenaren, die, gebruik makende van de bevoegdheid, hun in de artt. 61 (wetsontwerp I) en 44 (wetsontwerp II) verleend, niet naar het Rijksfonds overgaan. Bedoelde bevoegdheid kan afzonderlijk ten aanzien van eigen pensioen en ten aanzien van weduwe- en weezenpensioen worden toegepast. De verscheidenheid van de categorieën, waarin de ambtenaren met betrekking tot de voor hen geldende pensioenregeling zijn te rangschikken, wordt daardoor nog vergroot. Afgezien van de verdeling in rubrieken, die mogelijk in de supplettoire regeling zal voorkomen, zal de gemeente voortaan te maken kunnen hebben met de volgende categorieën van ambtenaren:

a. ambtenaren, die voor het ambtenaars- en voor het weduwenpensioen onder de Rijksregeling vallen;

Pensionneering van gemeenteambtenaren en van hunne weduwen en weezen.

b. ambtenaren, die voor het ambtenaarspensioen en voor het weduwenpensioen onder de gemeentelijke regeling vallen;

c. ambtenaren, die voor het ambtenaarspensioen onder de Rijksregeling, voor het weduwenpensioen onder de gemeentelijke regeling vallen;

d. ambtenaren, die voor het ambtenaarspensioen onder de gemeentelijke regeling, voor het weduwenpensioen onder de Rijksregeling vallen;

e. ambtenaren, die voor het ambtenaarspensioen onder de Rijksregeling vallen en die geen lid zijn van eenig weduwenfonds;

f. ambtenaren, die voor het ambtenaarspensioen onder de gemeentelijke regeling vallen en die geen lid zijn van eenig weduwenfonds.

Het springt in het oog, dat de administratie door deze groote verscheidenheid zeer ingewikkeld zal worden.

Bovendien zal de wijze, waarop, volgens deze wetsontwerpen de vaststelling der pensioengrondslagen en de berekening der pensioenkortingen zal moeten plaats vinden en die veel omslachtiger is dan thans in de meeste gemeenten met een pensioenregeling gebruikelijk, veel vermeerdering van administratieven arbeid medebrengen en de vaststelling van de inkoopsummen zal in verscheidene gevallen eenvoudig onmogelijk zijn. Het totaal der belooningen, door den betrokken ambtenaar vóór 1 Januari 1913 genoten, moet daartoe worden opgemaakt. Tijdroovende nasporingen zullen daarom moeten worden ingesteld, maar voor de gemeentewerklieden zal zelfs langs dien weg de waarheid nog slechts zijn te benaderen. Eenige leden verklaarden niet te begrijpen, waarom, ter vereenvoudiging van de berekening van de inkoopsummen, niet het op 1 Januari 1913 genoten wordende loon als grondslag kan worden aangenomen.

Er werd voorts nog op gewezen, dat de vrijheid, welke aan de in dienst zijnde ambtenaren wordt gelaten, om naar het Rijksfonds over te gaan of bij de gemeentelijke regeling te blijven, er toe kan leiden, dat de gemeente, welker regeling op sommige punten, bijv. invaliditeitspensioenen, gunstiger is dan de Rijksregeling, blijft zitten met al de slechte risico's ten aanzien van die punten en daardoor nog in het bijzonder wordt belast.

Verscheidene leden drongen er op aan, dat aan de bezwaren der gemeenten, die reeds een regeling bezitten, alsnog zou worden te gemoet gekomen. Vooreerst werd het denkbeeld geopperd, dat ook voor het Rijksfonds het omslagstelsel zou worden aangenomen, waardoor het mogelijk zou worden een regeling te maken, bij welke de lasten voor de gemeenten in den aanvang klein zijn en eerst gaandeweg stijgen, juist zooals het geval is bij de meeste gemeenten met een eigen regeling. Dat het Rijk zelf dit stelsel heeft ingevoerd voor de pensionneering der Rijksambtenaren met opheffing van het voor die pensionneering bestaande fonds, mag, meende men, wel als bewijs gelden, dat in beginsel tegen een opzet op dezen voet geen bezwaar kan worden gemaakt.

Tegen dit denkbeeld rees echter bij verscheidene leden krachtig verzet. Zij verklaarden het omslagstelsel voor een pensioenregeling allerminst te kunnen bewonderen; het schuift de lasten op het toekomstig geslacht. Voor het Rijk zullen de kosten van de pensionneering der Rijksambtenaren in den loop der jaren dan ook schrikbarend stijgen. Voorts leidt dit stelsel er toe, dat men aangaande de juiste kosten voor de schatkist van een bepaald reeds aanwezig of aan te stellen ambtenaar moeilijk een goed inzicht kan krijgen. In de laatste jaren wordt dan ook bij de Staatsbedrijver de regel gevolgd, dat de bedragen, welke, naast de stortingen voor de ambtenaren, gevorderd worden om de Rijkspensioenen te bekostigen, m. a. w. de zuivere kosten voor het Rijk, aan het bedrijf in rekening worden gebracht.

Meer bijval vond het denkbeeld om voor grootere gemeenten, bijv. die met meer dan 20 000 of 50 000 zielen, de gelegenheid

te openen hun ambtenaren te laten blijven buiten het Rijksfonds en op eigen wijze te zorgen voor pensionneering dier ambtenaren en hunne weduwen en weezen, met dien verstande, dat de gemeentelijke regeling dan aan zekere minimum-eischen, bij algemeenen maatregel van bestuur vast te stellen, zou moeten voldoen. In het algemeen zijn, zoo merkten de hier aan het woord zijnde leden op, de bepalingen van de in de groote gemeenten bestaande regelingen gunstiger dan de voorgestelde, zoodat de ambtenaren door zulk een regeling zouden worden gebaat. Voor de kleine gemeenten zouden dan provinciale fondsen of zou een centraal fonds in het leven kunnen worden geroepen, dat, op gronden, elders in dit Verslag voor Rijkssteun in het algemeen aangevoerd, van Rijkswege ware te subsidieeren. Voor overgang van den dienst der eene gemeente in dien eener andere zou dan een stelsel van verrekening moeten worden ingevoerd.

Andere leden gingen nog verder en wenschten, dat voor elke gemeente vrijheid zou bestaan te kiezen, of het ambtenaarspersoneel in het Rijksfonds te doen opnemen of wel in een reeds bestaande of in te voeren gemeentelijke regeling, welke regeling dan wederom aan minimum-eischen zou moeten voldoen of de goedkeuring der Kroon of van Gedeputeerde Staten, met beroep op de Kroon, zou behoeven.

Door een van deze wegen te volgen, zou een veel minder omslachtige oplossing van het vraagstuk worden verkregen. Is de keuze tusschen Rijksfonds en gemeentelijk fonds niet aan de ambtenaren, maar aan de gemeentebesturen toevertrouwd, dan zal in het bijzonder elke gemeente, voor wat de pensionneering betreft, slechts één soort ambtenaren hebben en van een ingewikkelde administratie dus geen sprake behoeven te zijn.

Intusschen waren vele leden ten sterkste gekant tegen elk denkbeeld, dat er toe zou leiden, dat op het punt der pensionneering alle gemeenten niet in één verband worden betrokken. Zij achtten de eenheid, die de wetsontwerpen in dit opzicht bieden, juist een van de allergrootste aantrekkelijkheden daarvan. Bij kleine fondsen is uiteraard voor elk van hen het risico van buitengewoon ongunstige omstandigheden groot, terwijl bij centralisatie, d. i. samenvoeging van alle ambtenaren in één verzekering, dat risico over zooveel is verdeeld, dat het geen gevaar oplevert. Voorts zullen natuurlijk vele kleine fondsen relatief meer aan administratie en toezicht vorderen dan één groot fonds. Maar bovenal is van het stelsel van één fonds een voordeel, dat de gemeenteambtenaar vrij, zonder vrees voor achteruitgang in pensioenaanspraken, van den dienst der eene gemeente in dien der andere kan overgaan. Verscheidene dezer leden merkten overigens op, dat de groote gemeenten in deze wetsontwerpen volstrekt niet slechter worden behandeld dan de kleinere. De lasten zijn precies dezelfde; relatief hebben de groote gemeenten meer ambtenaren in dienst — hoewel dit nog geenszins vaststaat voor gemeenten die nog concessieën hebben uitgegeven voor sommige bedrijven, welke elders gemeentebedrijven zijn geworden — maar men mag niet voorbijzien, dat de lasten van een pensioenregeling voor werklieden in de bedrijven door de bedrijven zelf behooren te worden gedragen. Geschiedt dat, dan zullen de gemeentefinanciën van dié lasten geen directe schade ondervinden.

Moeilijk kan als een bezwaar tegen de voorgestelde regeling worden aangevoerd, dat het reeds bestaan van regelingen naar het omslagstelsel voor de groote gemeenten niet medebrengt, dat de lasten voor haar geringer zijn dan voor de andere gemeenten, waar geen regelingen bestaan. Dit is een gevolg daarvan, dat de eerste niet voldoen aan de eischen, welke de Regeering uit een oogpunt van goede financiën voor een goede regeling noodzakelijk acht. Te recht noodzakelijk acht, naar enkele leden hieraan toevoegden. Deze leden zagen toch in de omstandigheid, dat de Staat voor zijn pensioenregeling het omslagstelsel heeft gekozen, geen reden om aan de gemeenten toe te staan een regeling op die basis te bestendigen, welke regeling, gelijk hierboven reeds is opgemerkt, het nageslacht belast ten voordeele van het tegenwoordig geslacht, en die

Pensionneering van gemeenteambtenaren en van hunne weduwen en weezen.

voor kleinere gemeenten rampspoedig zou kunnen worden. In de toekomst zal overigens voor de bovenbedoelde gemeenten wel vermindering van lasten van deze wetten het gevolg zijn.

§ 4. Vrij algemeen was men van oordeel, dat de lasten, welke de wetsontwerpen leggen op de ambtenaren, zwaarder zijn dan dezen kunnen dragen. Met name geldt dit voor de sommen, die van hen zullen kunnen worden gevorderd voor inkoop van diensttijd, die vóór 1 Januari 1913 viel.

Als normale jaarlijksche bijdrage, dus afgezien van allen inkoop, zal van de ambtenaren kunnen worden gevorderd: voor eigen pensioen 3 pct. van den pensioengrondslag en voor weduwe- en weezenpensioen 5 pct., alzoo te zamen 8 pct. Zulk een heffing kwam aan eenige leden reeds te bezwaren voor. Zij waren van oordeel, dat voor eigen pensioen van de belanghebbenden geen bijdrage mag worden gevorderd; dat pensioen is een rechtmatig deel van des ambtenaars loon. Zoo is het ook begrepen door de besturen van verscheidene gemeenten, waar een pensioenregeling bestaat: voor het pensioen wordt daar geen premie geheven. Men mag hopen, dat bij de uitvoering der onderhavige wet verschillende gemeentebesturen zich op hetzelfde standpunt zullen plaatsen en dus geen premie zullen heffen; — andere zullen zich stellig niet zoo mild betoonen. Daarom behoort de wet aan de gemeenten de bevoegdheid tot premieheffing te dezer zake te onthouden. Wat de normale bijdrage voor weduwe- en weezenpensioen betreft, hadden de meeste der hier aan het woord zijnde leden geen bezwaar tegen het beginsel van premieheffing van de ambtenaren. Zij betreurden het echter ten zeerste, dat niet een zeker deel van het salaris, bijv. 300 of 400 gulden, van de korting is uitgezonderd. De billijkheid van zulk een bepaling, die groote overeenkomst heeft met het beginsel van een onbelast bestaansminimum bij inkomstenbelastingen, is ook in verschillende gemeentelijke pensioenverordeningen erkend. Een ander met het hier bepleite nauw verwant denkbeeld, om nl. het percentage van de bijdrage te laten opklimmen met het bedrag van den pensioengrondslag, m. a. w. aan de bijdrage een progressief karakter te geven, vond ook verdedigers.

Tegenover deze beschouwingen verklaarden vele andere leden, dat zij in de door de wet toegelaten normale bijdragen voor eigen en voor weduwen- en weezenpensioen geen bezwaar zagen om aan deze wetsontwerpen hun steun te geven. Daarbij werd door enkele leden de opmerking gemaakt, dat in de gevallen, waarin deze bijdragen ten volle worden geheven maar zij blijken de ambtenaren bovenmatig te drukken, loonsverhooging wel niet lang op zich zal laten wachten.

De bijdragen, die zullen kunnen worden gevorderd voor inkoop van diensttijd vóór 1 Januari 1913, werden algemeen te hoog geoordeeld.

Ter zake van eigen pensioen zal kunnen worden gevorderd een bijdrage van 3 pct. en ter zake van weduwe- en weezenpensioen eveneens van 3 pct., alzoo te zamen 6 pct. van het totaal-inkomen, door den ambtenaar gedurende den in te koop dienstdiensttijd genoten, welke bijdrage dan in tien achtereenvolgende jaarlijksche termijnen zal moeten worden betaald. Van die bijdrage zal kunnen worden afgetrokken het bedrag, dat de ambtenaar reeds voor pensioen over vroegere dienstdiensttijd aan een gemeente of aan een gemeentelijk pensioenfonds heeft betaald, maar op de meeste ambtenaren zal deze bepaling niet toepasselijk zijn, omdat zij tot dusverre niets hebben betaald.

In de adressen der belanghebbenden, o. a. in dat van den Nederlandsche Bond van gemeenteambtenaren, is met cijfers in het licht gesteld, welke zware lasten deze bepalingen gedurende de eerste tien jaren op de ambtenaren zullen leggen, lasten, zoo zwaar, dat zij, gevoegd bij de 8 pct., die als normale jaarlijksche bijdrage kan worden gevorderd, den totaal-last in die jaren in vele gevallen zouden opvoeren tot 16 à 20 pct. van het salaris, ja hooger. Het behoeft geen betoog, dat zoo hooge percentages door de ambtenaren niet kunnen worden opgebracht, althans

niet door degenen, die tot de lager bezoldigden onder hen behooren en geen eigen vermogen hebben. Worden de bepalingen ongewijzigd wet, dan zal een groot deel van de op 1 Januari 1913 in dienst zijnde gemeenteambtenaren zich eenvoudig gedwongen zien niet toe te treden en dus op het oogenblik, waarop eindelijk de vervulling van hunne wenschen nabij scheen, van het uitzicht op zulk een vervulling voor goed afstand moeten doen.

Men bracht in dit verband nog in herinnering, dat 1°. bij de wet van 5 Juni 1905 (*Staatsblad* n°. 152) aan de bijzondere onderwijzers pensioen ten laste van den Staat is verzekerd tegen betaling van een doorlopende korting van 2 pct. en een inkoopsprijs ad 2 pct. van vroegere wedden; 2°. bij de wet van 5 Juni 1905 (*Staatsblad* n°. 153) de weduwen en weezen van openbare en bijzondere onderwijzers in het bestaande pensioenfonds zijn opgenomen tegen betaling van een doorlopende korting van 5 pct. zonder inkoopsom; 3°. in-gevolge de wet van 5 Juni 1905 (*Staatsblad* n°. 154) de directeuren en leeraren aan de gemeente-hoogere burgerscholen, gemeenteburgerscholen en gemeentelijke middelbare scholen voor meisjes voor de toepassing der pensioenwetten eenvoudig als burgerlijke ambtenaren worden beschouwd en, dat 4°. een wetsontwerp tot pensionneering van de leeraren aan bijzondere gymnasia en bijzondere hoogere burgerscholen en van hunne weduwen en weezen aanhangig is, waarbij deze in het bestaande pensioenfonds zonder inkoopsom worden opgenomen. Vergelijkt men een en ander met de voorgestelde regeling, dan springt het bezwarende daarvan nog meer in het oog.

Wijziging in de bepalingen, op de bijdragen der ambtenaren in de inkoopsummen betrekking hebbende, werd zoo goed als algemeen noodzakelijk geoordeeld en met aandrang sprak men den wensch uit, dat de Regeering bij nadere overweging aan het algemeen verlangen naar zulk een wijziging zou te gemoet komen.

Enkele leden meenden, dat er voor het Rijk aanleiding is de inkoopsummen ten volle, d. i. zoowel de 5 pct., die volgens de ontwerpen ten laste van de gemeenten zou komen, als de 6 pct., die ten laste van de ambtenaren kan worden gebracht, voor zijn rekening te nemen.

Vele andere leden verklaarden in beginsel met dit denkbeeld mede te gaan, maar van oordeel te zijn, dat het in dezen zin behoort te worden aangevuld, dat voor de ambtenaren, op 1 Januari 1913 in gemeentelijke bedrijven werkzaam, niet het Rijk, maar de gemeenten de volle inkoopsummen betalen, een aanvulling die, gelet op het zeer groot getal gemeentewerklieden in de groote steden, de lasten voor het Rijk zeker zeer belangrijk zou verminderen. Deze leden wezen er op, dat voor de ambtenaren in de gemeentelijke bedrijven niet dezelfde argumenten voor Rijkshulp gelden als voor de andere gemeenteambtenaren; ten aanzien van de eersten zijn de gemeenten als aangewezen om bij te springen. En de gemeentelijke budgetten zullen door de kosten dezer inkoopsummen niet overmatig worden bezwaard, aangezien die sommen natuurlijk op de bedrijven zullen worden afgewenteld, en in het bedrijf voor een goed deel door tijdelijk mindere afschrijving of reserveering zullen kunnen worden gevonden. Men zag voorts niet voorbij, dat de vraag, of een ambtenaar al of niet in een gemeentebedrijf werkzaam is, niet voor allen gemakkelijk zal zijn te beantwoorden, maar deze moeilijkheid oordeelde men niet onoverkomelijk, te minder, wijl zij zich maar eenmaal, bij het in werking treden der wetten, zal voordoen, terwijl de onderscheiding reeds in het bekende rapport van de heeren MULDER en ZOOR is gemaakt. Juist omdat voor het hier ontwikkelde denkbeeld vele leden gestemd waren, drong men er met klein op aan, dat de Regeering de cijfers zou verschaffen, noodig om te beoordeelen, welke kosten dit stelsel voor het Rijk en voor de gezamenlijke gemeenten zoude medebrengen. Men zoude willen, dat de berekening dier kosten werd gemaakt in de veronderstelling, dat de gemeenten de door haar te betalen inkoopsummen voldoen bij wijze van een veertigjarige annuïteit, aanvangende bij het in werking treden van het fonds. Een wijziging der wetsontwerpen in dezen zin werd

hierboven reeds bepleit. De hier aan het woord zijnde leden achtten haar een onmisbaar element in het even aangegeven denkbeeld.

Van weer andere zijde werd, in overeenstemming met het reeds genoemde adres van den Bond van gemeente-ambtenaren, het denkbeeld geopperd ten deze een onderscheid te maken tusschen de inkoopsummen voor eigen en die voor weduwen weezenpensioen. Men bepleitte een zoodanige regeling, dat de eerste ten volle door de gemeenten zouden worden gedragen; de laatste door het Rijk, al of niet met deze toevoeging, dat eventueele winsten van het fonds in de eerste plaats zullen strekken om hetgeen uit dezen hoofde door het Rijk wordt bijgedragen, terug te betalen. Ook dit denkbeeld vond verscheidene voorstanders.

Vervolgens waren er leden, die meenden, dat voor een goede oplossing van de vraag, die zich hier voordoet, meer aansluiting moest worden gezocht met de regeling, in de wetsontwerpen voorgesteld. Zij wenschten aan de voorgestelde bepaling betreffende de bijdrage der gemeenten niet te tornen, behalve wat de wijze van betaling betreft, waaromtrent zij met de hierboven ontwikkelde beschouwingen instemden. De 6 pct., die ten laste van de ambtenaren kan worden gebracht, behoorde huns inziens het Rijk geheel of voor een deel voor zijn rekening te nemen.

Eindelijk werd door eenige leden gewezen op de verbetering, die reeds zou kunnen worden verkregen door voor de ambtenaren een meer geleidelijke verdeling van de kosten, die op hen kunnen worden gelegd, mogelijk te maken. Zij zouden in elk geval een bepaling wenschen, dat voor geen ambtenaar in totaal — als normale bijdrage en als zijn deel in de inkoopsum — meer kan worden ingehouden dan 10 pct. van zijn bezoldiging. Kan op die wijze het voor inkoop verschuldigde niet in 10 jaren worden gestort, dan zou de gemeente eenvoudig met een langeren termijn genoegen moeten nemen.

§ 5. De voorgestelde regeling ontmoette, wat haar omvang betreft, op enkele punten bedenking. Enkele leden zouden, ter besparing op de kosten, wenschen, dat de personen, die bij het in werking treden der wetten den 65-jarigen leeftijd hebben bereikt, werden buitengesloten. Dit denkbeeld ontmoette echter weinig sympathie; juist voor deze oudere ambtenaren bestaat, zoo merkte men op, het meest behoefte aan een goede voorziening en in het belang van den dienst is het zeer wenschelijk hun het nemen van ontslag te vergemakkelijken door hun pensioen in uitzicht te stellen.

Verscheidene leden oordeelden het onjuist gezien, dat ook de wethouders in deze regeling zijn betrokken. Vooral voor de wethouders in kleine gemeenten achtten zij pensioensbepalingen geheel onnoodig en een regeling, die pensioen op 65-jarigen leeftijd verzekert, is zeker voor dezen al heel ondoelmatig. Men late de vraag, of pensioen voor wethouders wenschelijk is en, zoo ja, in welken vorm, liever ter beslissing over aan de gemeentebesturen. Enkele andere leden keurden daarentegen het opnemen van de wethouders in deze algemeene regeling goed.

Dat de regeling zich ook uitstrekt tot verleden dienstjaren, werd in beginsel algemeen toegejuicht. Echter konden vele leden zich niet vereenigen met de bepaling, dat de ambtenaren ook diensttijd, doorgebracht bij andere gemeenten dan die, bij welke zij op 1 Januari 1913 in dienst zijn, kunnen laten inkoopen. Zoover behoefte men op het punt van inkoop — welke voor een groot deel ten bezware van anderen dan de belanghebbenden plaats heeft — niet te gaan. De bepaling zal ten gevolge hebben, dat verschillende gemeenten nog belangrijke sommen zullen hebben te betalen voor ambtenaren, die destijds, wetende, dat zij daarmede pensioenaanspraken prijs gaven, den gemeentelijken dienst verlieten, ja misschien voor ambtenaren, die oneervol zijn ontslagen. Men vermocht geen enkele reden te ontdekken, die er voor pleit aan deze ambtenaren geheel onverwacht een belangrijk voordeel in den schoot te werpen. In vele gevallen zal de overgang in den dienst eener andere gemeente zijn gepaard gegaan met ver-

hooging van inkomsten, welke als vergoeding voor het verlies der pensioenaanspraken is beschouwd. Waarom thans daarnaast die pensioenaanspraken te herstellen?

Enkele leden zouden wenschen, dat ook zoogenaamde zijdelingsche diensten, ten opzichte van de gemeenten verricht, voor inkoop in aanmerking konden komen. De bepaling, welke diensten als zoodanig zijn aan te merken en onder welke voorwaarden de inkoop kan plaats vinden, ware over te laten aan een algemeenen maatregel van bestuur.

§ 6. Door eenige leden werd er op gewezen, dat de vrijheid, welke den ambtenaren wordt gelaten om toe te treden of niet toe te treden, er gemakkelijk toe kan leiden, dat de financieele uitkomsten van het voorgestelde pensionneeringstelsel belangrijk tegenvallen. De berekeningen voor de verzekering over de toekomstige jaren zullen hoogstwaarschijnlijk wel zijn gebaseerd op de vermoedelijke samenstelling van het gemeente-ambtenarenpersoneel op 1 Januari 1913. Treedt echter slechts een deel van dat personeel toe, dan is daardoor de basis van de berekening foutief geworden en de uitkomsten zullen dan waarschijnlijk in voor het fonds ongunstigen zin afwijken van de verwachtingen. Zag men de zaak goed in, dan geldt dit in nog sterkere mate met betrekking tot de inkoopsummen voor vroegere dienstjaren. Die inkoopsummen — een bepaald percentage van de voor 1913 verdiende loonen — zijn ook berekend in de veronderstelling, dat hier sprake was van een collectieve verzekering. Wegens evengenoemde vrijheid faalt die veronderstelling echter. Van de vrijheid om niet toe te treden zullen voornamelijk oude ambtenaren gebruik maken, die, als zij wel toetraden, een aantal jaren in de verzekering zouden inkoopen. Deze ambtenaren zullen goedkooper terecht kunnen bij een levensverzekeringsmaatschappij. Blijven zoovele jaren — in strijd met de berekeningen — buiten de verzekering, dan kunnen die berekeningen in de practijk niet uitkomen. Als gevolg van de vrije keus, den ambtenaren op het punt van inkoop gelaten, zullen alleen dienstjaren worden ingekocht, voor welker inkoop de inkooppremie, welke een gemiddelde is, te laag is te achten, terwijl andere jaren, waarvoor de premie te hoog zou zijn, niet worden ingekocht. Men zou gaarne vernemen, of de Regeering dit punt wel onder de oogen heeft gezien en zoo ja, wat zij op de gemaakte bedenking meent te moeten antwoorden.

In dit verband werd voorts de vraag ter sprake gebracht, of het mogelijk zal zijn, dat een ambtenaar, tot het fonds toetredende, niet tot inkoop overgaat. Vrij algemeen meende men, dat de artt. 62 (wetsontwerp I) en 41 (wetsontwerp II) dit niet toelaten, maar vooral ten aanzien van art. 62 was toch bij enkele leden twijfel gerezen. Heeft een ambtenaar het niet in zijn macht op voorbedoelden voet toe te treden, door eenvoudig nalatig te blijven in het toezenden van de stukken, in het tweede lid van dat artikel genoemd. Ook aangaande dit punt werden nadere inlichtingen verzocht.

§ 7. Aangaande verschillende hoofdpunten in de voorgestelde regeling werden de volgende opmerkingen gemaakt.

Sommige leden meenden, dat de leeftijd voor het *ouderdomspensioen* te hoog is gesteld. Zij zouden dien leeftijd van op 65 jaar, op 60 jaar willen brengen. Vele anderen oordeelden echter de voorgestelde regeling op dit punt bevredigend.

Ten aanzien van het *invaliditeitspensioen* werd door sommige leden opgemerkt, dat de in art. 3, eerste lid, onder *b* gevorderde diensttijd van tien jaren te lang is, waarbij zij er op wezen, dat in het wetsontwerp-invaliditeits- en ouderdomsverzekering de overeenkomstige termijn drie jaren is en dat er verschillende gemeenten zijn, bijv. Amsterdam, waar de wachttijd ook drie jaar bedraagt. De voorgestelde regeling op het punt van invaliditeitspensioen is bepaald ongunstiger dan de in vele gemeenten thans geldende.

Naar de meening van sommige leden ontbreken ten onrechte in het wetsontwerp bepalingen betreffende een *uitgesteld pensioen* in dien zin, dat elke ambtenaar, die na eenige jaren

ophoudt bij te dragen en uit het fonds treedt, op 65-jarigen leeftijd recht heeft op een ouderdomspensioen tot zoodanig bedrag, als de gedane stortingen toelaten. Zulk een regeling, die het best uitvoerbaar is door middel van pensioenboekjes, bestaat o. a. te Amsterdam. In het tweede lid van art. 3 van het wetsontwerp komt wel een bepaling betreffende uitgesteld pensioen voor, maar die ziet alleen op ambtenaren, niet op eigen verzoek ontslagen.

Eenige leden oordeelden het onjuist, dat het *medezeggenschap van de deelhebbers* over het fonds zich hiertoe bepaalt, dat ten minste drie van de vijf commissarissen, die door de Kroon worden benoemd, uit hen moeten worden gekozen. Zij meenden, dat er aanleiding bestaat aan de deelhebbers zelf op te dragen hun vertegenwoordigers aan te wijzen en dat dezen dan niet slechts moeten toezien op het beheer, maar aan het beheer zelf deel behooren te hebben.

Voorts had het verscheidene leden verbaasd, dat aan de gemeenten, die toch in niet mindere mate dan de ambtenaren belanghebbenden zijn bij den bloei van het fonds, elke invloed op den gang van zaken wordt onthouden.

Ook waren er eenige leden, die *invloed van belanghebbenden op de toepassing der wet*, dus op de beschikkingen op aanvragen om pensioen, wenschten, en dat wel in dezen zin, dat de Pensioenraad voor de gemeenteambtenaren, die omtrent elke door de Kroon te nemen beschikking advies uitbrengt, in haar meerderheid uit deelhebbenden in het fonds zou bestaan, die dan, volgens enkele leden, door de gezamenlijke deelhebbers waren te kiezen. In elk geval behoorde naar de meening van eenige leden één lid van dien raad door de gemeentebesturen te worden aangewezen, die immers de gelden verschaffen, terwijl het Rijk niets bijdraagt. Andere leden verklaarden met deze zienswijze in geenen deele te kunnen medegaan; er is geen enkele reden om aan een college, dat tot taak heeft mede te werken aan de juiste toepassing der wet en met eigenlijke administratie niets te maken heeft, min of meer het karakter te geven van een vertegenwoordiging der belanghebbenden.

Aangaande de bestemming van *eventuele winst*, die het fonds mocht opleveren, een mogelijkheid, die de Regeering blijkens bladz. 3 der Memorie van Toelichting ook reeds heeft overwogen, bevatten de wetsontwerpen geen bepalingen. Eenige leden verklaarden van oordeel te zijn, dat op grond van het feit, dat het in eerste plaats de gemeenten zijn, die in het fonds bijdragen, zoodanige winst haar geheel of voor een deel ten goede behoort te komen. Dat die in de eerste plaats zal worden aangewend om de pensioenen der weduwen en weezen te verhoogen, kwam hun niet billijk voor. Van andere zijde werd betoogd, dat eventuele winst althans voor een deel ten voordeele van de ambtenaren behoort te komen.

Een gewichtige leemte in de ontwerpen oordeelden sommige leden hierin te bestaan, dat de gelegenheid tot *gedeeltelijken inkoop* ontbreekt. Een ambtenaar, die tot het fonds toetreedt, kan slechts al zijn vroegere dienstjaren inkoop. Het kan zijn, dat dit voor hem financieel te bezwarend is, terwijl hij wel bij machte is eenige jaren in te koop. Voor dat geval behoort er een bepaling in de wetten te zijn, die hem zulks mogelijk maakt. Of wel men stelle hem in de gelegenheid alle vroegere jaren in te koop tegen een lagere inkoopsum, dan in de ontwerpen wordt voorgesteld, met dien verstande, dat hij dan ook slechts recht verkrijgt op een deel van het normale pensioen.

Voorts hadden eenige leden een bepaling gemist betreffende het *samenval van een pensioen volgens deze wetten en een rente ingevolge de Ongevallenwet*. Bij zulk een cumulatie behoort als regel de gemeente, die immers de premie voor de Ongevallenverzekering betaalde, die rente te ontvangen.

Door sommige leden werd aangedrongen op overgangsbepalingen, die aan de ambtenaren, vóór het in werking treden van deze wetten vallende onder een gemeentelijke pensioenregeling, den waarborg verschaffen dat, bij overgang naar het Rijksfonds de waarde van hunne *tegenwoordige rechten* ten

gevolge van deze wetten *geen vermindering ondergaat*. Hierboven werd in een ander verband de zinsnede aangehaald, die in de Memorie van Toelichting aan dit punt is gewijd. De hier aan het woord zijnde leden meenden, dat de ambtenaren op dit punt meer kunnen vorderen dan een simpel toezicht van Gedeputeerde Staten op de besluiten der gemeentebesturen naar aanleiding van deze wetten; een bepaling van de aangegeven strekking, scheen hun een eisch van billijkheid. Andere leden herhaalden, dat, gegeven de verscheidenheid der bepalingen in de verschillende regelingen, een voorschrift, dat verbiedt dat een ambtenaar in enig opzicht achteruitgaat, niet na te leven is.

In dit verband werd voorts gepleit voor het spoedig tot stand komen van een *regeling der rechtspositie* van de ambtenaren. Bestond zulk een regeling, dan zou vanzelf het gevaar voor achteruitgang in rechten, ten gevolge van de inwerkingtreding dezer wetten, niet dreigen.

Eenige leden brachten de vraag ter sprake, in hoeverre *bestaande gemeentelijke pensioenverordeningen* van kracht blijven, wanneer deze wetten in werking treden en die verordeningen niet met zoovele woorden zijn ingetrokken. Zullen die verordeningen dan ingevolge art. 151 Gemeentewet haar kracht verliezen? Indien in de betrokken gemeente ambtenaren zijn, die gebruik makende van de in art. 61 gegeven bevoegdheid, niet naar het Rijksfonds overgaan, kan er, naar andere leden opmerkten, geen sprake van zijn, dat bedoelde verordeningen ten aanzien van bedoelde ambtenaren niet blijven gelden. De eerst aan het woord zijnde leden zouden gaarne een bepaling in de wet zien, die deze opvatting bevestigt.

§ 8. Ten slotte wenschten eenige leden er bij deze gelegenheid nogmaals op aan te dringen, dat nu ook weldra een pensioenvoorziening worde voorgesteld voor sommige categorieën van personen, voor wie op zulk een maatregel reeds herhaaldelijk is aangedrongen, in de eerste plaats de leeraren aan vakscholen, scholen voor zwakzinnigen enz., voor zoover die niet van de gemeenten uitgaan. Bestaat voor hunne ambtgenooten, aan gemeentelijke inrichtingen werkzaam, wel een pensioenregeling, dan is het te harder, dat die voor hen ontbreekt. Door dit onderscheid wordt voorts de overgang uit de eene betrekking in een andere zeer bemoeilijkt en het onderwijs kan hiervan slechts schade ondervinden. Ook zal deze toestand er toe leiden, dat men tracht scholen te rangschikken onder een categorie, waaronder ze eigenlijk niet behooren, wat in het bijzonder bij handelscholen gemakkelijk is.

Artikelen.

Wetsontwerp n^o. I.

Art. 1. Eenige leden meenden, dat in dit artikel moest zijn uitgedrukt, wat het rechtskarakter is van het op te richten fonds. Is het een stichting, een tak van Staatsdienst of iets anders? Men meende, dat een recent proces, waarin de rechtspositie van de Rijkspostspaarbank ter sprake is gekomen, de noodzakelijkheid van een duidelijke bepaling op dit punt in het licht heeft gesteld. Welke verplichtingen neemt de Staat op zich tegenover de deelhebbers in het fonds; is hij verplicht eventuele tekorten bij te passen en komen omgekeerd mogelijke overschotten hem toe?

Het ontwerp geeft op deze vragen geen duidelijk antwoord. De bepalingen van art. 51, dat het geldelijk beheer wordt gevoerd door een directeur onder toezicht van commissarissen, en van art. 55, dat, wanneer een balans een tekort aanwijst, daarin op bij de wet vast te stellen wijze wordt voorzien, laten nog plaats voor afwijkende juridische opvattingen.

Art. 2. De redactie van het artikel stelt naar de meening van sommige leden niet buiten elken twijfel, dat personen, werkzaam in gemeentelijke bedrijven en door de directie van zulk een bedrijf van een vaste aanstelling voorzien, onder de

bepalingen der wet vallen. Men zou aangaande dit punt gaarne de zienswijze der Regeering leeren kennen.

Een vraag van gelijke strekking werd gedaan met betrekking tot personen, die voor de gemeente diensten verrichten, welke als zijdelingsche diensten kunnen worden gequalificeerd, bijv. het personeel in dienst van min of meer zelfstandige inrichtingen als Godshuizen, weeshuizen, banken van leening en dergelijke, die onder het gemeentebestuur ressorteeren, alsmede de ambtenaren van armbesturen. Te dezer zake is bij de Kamer een adres ingekomen van de ambtenaren der zogenoemde Godshuizen te 's Hertogenbosch, waarin wordt aangedrongen op een bepaling, die ontwijfelbaar vaststelt, dat ook zij van de nieuwe regeling zullen profiteren. Verscheidene leden wenschten in gelijken zin aandrang te oefenen op de Regeering.

Onderwijzers aan gemeentescholen, als bedoeld in de artt. 45 en 73 van de wet op het lager onderwijs, voor wie de pensioenbepalingen voor onderwijzers in het algemeen niet gelden, worden, naar men vrij algemeen meende, wel omvat door de definitie „gemeente-ambtenaren”, zoodat voortaan vakonderwijzers aan gemeentelijke scholen (in teekenen, gymnastiek, nuttige handwerken, enz.) niet langer van uitzicht op pensioen zullen zijn verstoken. Men vroeg, of deze zienswijze juist is.

De laatste woorden van de bepaling onder A gaven aanleiding tot de vraag, of het niet mogelijk is dengenen, die uit den tijd hunner dienstvervulling geen stuk kunnen produceeren, waaruit van de aanstelling rechtstreeks of zijdelings blijkt, toe te staan door mondelinge getuigen hunne aanstelling te bewijzen. In verband met den gebrekkigen toestand van vele gemeente-archieven zal zulk een bepaling waarschijnlijk niet overbodig blijken.

De bepaling onder H gaf aanleiding tot de vraag, of onder vaste inkomsten ook vallen erkende emolumenten en percentsgewijze belooningen, als de opbrengst der vervolgingskosten, die een deurwaarder bij de plaatselijke belastingen pleegt te genieten of het aandeel in de opbrengst van haven- of markt-gelden, hetwelk een havenmeester, marktmeester of vischafslager vaak ontvangt.

Voorts meenden enkele leden, dat in deze bepaling naast „vrije huisvesting en voeding” behoorde te zijn genoemd „kleeding”. Van de belooning van politie-agenten en veldwachters maakt immers het genot van vrije kleeding een niet te verwaarloozen deel uit.

Onder de vaste inkomsten worden, ter bepaling van het bedrag, niet medegerekend die, welke strekken tot vergoeding van aan de waarneming van het ambt verbonden onkosten. Om moeilijkheden te voorkomen stelden eenige leden voor in deze bepaling in te voegen vóór het woord „strekken”: „ter beoordeeling van den Minister van Financiën.”

Aangaande de beteekenis van het woord „ook” in den zin „Van het bedrag der inkomsten, die ook strekken” enz. werden nadere inlichtingen gevraagd.

Eindelijk werd bezwaar gemaakt tegen de bepaling, dat de verhooging van de jaarwedde geacht wordt een tijdelijke te zijn geweest en dus niet als wedde aangemerkt wordt, wanneer voor den betrokken ambtenaar het ononderbroken genot van de hoogere belooning niet langer dan vier jaren heeft geduurd. Men zag hierin een ongerechtvaardigde hardheid en meende, dat deze bepaling principieel niet past in een pensionneeringstelsel, waarin een doorlopende korting wordt toegepast.

Art. 3. In het eerste lid onder *a* wordt de pensioenleeftijd in het algemeen gesteld op 65 jaar, maar voor bij algemeenen maatregel van bestuur aan te wijzen betrekkingen op 55 jaar. Men juichte deze laatste bepaling algemeen toe, al verschilde men van meening, of een algemeene maatregel van bestuur dan wel de wet zelve de hier bedoelde betrekkingen behoort aan te wijzen. De leden, die voor aanwijzing in de wet waren, vreesden, dat de bepaling anders onbillijk zou

kannen worden toegepast, waartegenover werd gesteld, dat wel gewichtiger zaken bij algemeenen maatregel worden geregeld en dat voor elke uitbreiding, die in den loop der jaren noodzakelijk blijkt, men niet den omslag van een formeele wetswijziging mag vorderen.

Verscheidene leden drongen er intusschen op aan, dat voor de personen, die onder deze uitzonderingsbepaling vallen, ook het aantal dienstjaren, waarover het pensioen wordt berekend, hooger wordt gesteld dan het inderdaad is. Anders zouden deze ambtenaren, op 55-jarigen leeftijd den dienst verlatende, nimmer het volle pensioen, d. i. $\frac{40}{60}$ van den grondslag, kunnen genieten. In het adres van de Broederschap van Commissarissen van politie is zulks ook verzocht. De leden, hier aan het woord, wezen er op, dat zulk een regeling reeds bestaat ten aanzien van consuls, voor de berekening van wier pensioen elke 8 maanden dienst telt voor een vol jaar. In de gemeentelijke pensioenverordening te 's Gravenhage wordt bij de vaststelling van het pensioen van ambtenaren van de soort, als hier bedoeld, steeds 10 jaar gevoegd bij den feitelijken diensttijd.

De term onder *b* van het eerste lid „ziekten of gebreken” werd geacht de voorkeur te verdienen boven de in de Burgerlijke Pensioenwet voorkomende „ziels- en lichaamsgebreken”.

De bepaling onder *b* betreffende ongeschiktheid als gevolg van ondervonden gewelddadigheden, enz. werd door eenige leden niet in alle opzichten gelukkig geacht. De eisch, dat de ziekte of het gebrek het gevolg moet zijn van bijzondere omstandigheden, die zich — niet door schuld of onvoorzichtigheid van den ambtenaar — bij de uitoefening van den dienst hebben voorgedaan, gaat, meenden zij, te ver. Zoo zou men kunnen twifelen, of daaronder valt een gebrek, opgedaan bij het werken in een laboratorium, als zulk werk tot de normale taak van den ambtenaar behoort. Het denkbeeld werd geopperd om, in aansluiting aan de terminologie der Ongevallenwet, te spreken van ziekten of gebreken, opgedaan in verband met de uitoefening van den dienst. De geheele bepaling zou dan kunnen luiden: „Indien de ziekte of het gebrek in oorzakelijk verband staat met de uitoefening van den dienst, heeft de belanghebbende recht op pensioen, onafhankelijk van den duur van zijn diensttijd”. Enkele leden zouden in deze bepaling het woord oorzakelijk nog wenschen te schrappen.

Andere leden pleitten voor de terminologie, ook voorkomende in de Burgerlijke Pensioenwet, „in en door den dienst”.

Uit een redactioneel oogpunt wenschten enkele leden het slot van de even besproken zinsnede te lezen: „de belanghebbende, onafhankelijk van den duur van zijn diensttijd, recht op pensioen.”

De laatste bepaling onder letter *b* gaf aanleiding tot de opmerking, dat het tijdstip, waarop de ziekten of gebreken bekomen zijn, het tijdstip van het ontslag soms belangrijk kan voorafgaan. In zulk een geval kan het, vooral wanneer het zielsziekten betreft, die eerst na langdurige observatie goed waren te diagnosticceeren, gemakkelijk voorkomen, dat de geneeskundige verklaring niet binnen twee jaar na het ontstaan der ziekte kan worden geproduceerd. Men wenschte daarom dien termijn te laten aanvangen op het tijdstip van ontslagneming.

De bepaling onder *c* van het eerste lid, — die overigens ook in de Burgerlijke Pensioenwet voorkomt — kwam aan eenige leden in zooverre niet rationeel voor, als zij meenden, dat het pensioen, waarvan hier sprake is, in geen enkel opzicht afhankelijk behoort te zijn van eventueel wachtgeld, door den ontslagen ambtenaar genoten. Wat de gemeente op het punt van wachtgeld wenscht te doen, moet het Rijk onverschillig zijn. Voor het Rijkspensioen moet een vaste regel bestaan en de gemeenten kunnen dan bij het vaststellen van hare wachtgeldregeling met dien regel rekening houden; niet omgekeerd behoort het Rijk zijn gedragslijn te laten beheerschen door wat de gemeenten doen.

De duidelijkheid van de bepaling zou in de oogen van enkele leden worden gebaat door een komma achter het woord „behoorde”.

In het tweede lid is sprake van een uitgesteld pensioen, dat een, niet op eigen verzoek ontslagen ambtenaar verkrijgt, wanneer hij den leeftijd van 65 jaar heeft bereikt of uit hoofde van ziekten of gebreken ongeschikt is geworden voor het vervullen van de gemeentelijke betrekking, waaruit hij werd ontslagen. Enkele leden meenden, dat in de redactie duidelijker behoorde uit te komen dat, om voor dit pensioen in aanmerking te komen, de ziekte of het gebrek niet behoeft te zijn ontstaan vóór het tijdstip van ontslag van den ambtenaar en voorts dat het pensioen op het oogenblik, dat de ongeschiktheid is geconstateerd, begint te loopen.

Voorts oordeelden verscheidene leden het billijk, dat voor de ambtenaren, in het eerste lid onder *a* bedoeld, die op 55-jarigen leeftijd ouderdomspensioen krijgen, ook in deze bepaling de 55-jarige leeftijd voor den normalen, 65-jarigen, in de plaats werd gesteld.

In dit lid wordt gesproken van de in art. 6 genoemde redenen, terwijl bedoeld is: „de in art. 7 genoemde redenen.”

Art. 4. Naar aanleiding van het vijfde lid werd door eenige leden betoogd, dat de kosten, welke volgens die bepaling ten laste van den ambtenaar komen, door het fonds — of, naar de meening van anderen, door de gemeente — behooren te worden gedragen. Wordt de bepaling, dat de ambtenaar ze moet betalen, gehandhaafd, dan ware althans het tweede lid aan te vullen in dezen zin, dat de daar bedoelde geneesheeren hunne diensten moeten verrichten tegen een bij Koninklijk besluit vast te stellen tarief van belooning.

Enkele leden vroegen voorts, of de registratie, waarvan in het zevende lid sprake is, niet achterwege kan blijven. Door vele anderen werd die vraag ontkennend beantwoord; de dagtekening van de hier bedoelde stukken moet vaststaan. En geschiedt zij kosteloos, dan kan tegen zulk een registratie weinig bezwaar worden gemaakt.

Art. 5. Dat in de gevallen, bedoeld in art. 3, eerste lid, *b*, zoowel de ongeschiktheid als het oorzakelijk verband tusschen de ziekte of het gebrek eenerzijds en de geweldpleging of de buitengewone omstandigheden anderzijds uit een geneeskundige verklaring moeten blijken, achtte men een toe te juichen bepaling. Men stelde intusschen de vraag, of de Pensioenraad verplicht is zich in zijn advies aan de Kroon te houden aan de afgegeven geneeskundige verklaringen. Kan hij in strijd daarmede aannemen, dat er geen ongeschiktheid of geen oorzakelijk verband aanwezig is?

In het tweede lid is sprake van „het derde lid van het vorig artikel”, terwijl kennelijk bedoeld is: „het vierde lid van het vorig artikel”.

Art. 7. Sommige leden wenschten aanvulling van deze bepaling in dezen zin, dat mede geen pensioen wordt toegekend in geval van ongeschiktheid, voortvloeiende uit ziekte of gebrek, die het gevolg is van opzet van den ambtenaar.

Art. 8. Verschillende leden drongen er op aan, dat het pensioen eenvoudig zou worden berekend naar den pensioengrondslag voor het laatste jaar, gelijk ook bij de onderwijzerspensioenen het geval is. Aangezien de gemeentebesturen bij het fonds financieel zijn betrokken, is het gevaar niet groot, dat van zulk een bepaling misbruik zal worden gemaakt.

Art. 12. Door sommige leden werd de wenschelijkheid bepleit, dat den ambtenaren ook de gelegenheid worde geboden zich een hooger pensioen te verzekeren dan de hier genoemde maxima. Voor het meerdere zou dan door den ambtenaar natuurlijk een premie moeten worden betaald, nauwkeurig overeenstemmende met de waarde zijner hoogere pensioenaanspraken.

Er werd op gewezen dat in den eersten regel in plaats van „twee derden gedeelte” moet worden gelezen: „twee derde gedeelte”.

Art. 15. Gevraagd werd, of onder *a*, in den tweeden zin, niet mede moet worden uitgesloten de tijd, waarover reeds pensioen wordt verleend ten laste van een gemeente.

Eenige leden zouden gaarne worden ingelicht, of de tijd, in het genot van gemeentelijk wachtgeld doorgebracht, ook als dienstdtijd voor de berekening van het pensioen in aanmerking komt en of dus ook over dien tijd de bijdrage door de gemeente moet worden betaald. Zijn deze vragen, gelijk men meende dat het geval is, bevestigend te beantwoorden, dan zal, wanneer een ambtenaar, na het doormaken van zekeren wachtgeldtijd, bij zijn oude of bij een andere gemeente weer in actieven dienst treedt, het voor de berekening van het pensioen wezen, alsof hij voortdurend in gewonen gemeentelijken dienst is geweest.

De vraag werd voorts gesteld, of de dienstdtijd, doorgebracht ingevolge een benoeming op proef, niet voor de berekening van het pensioen behoort mede te tellen, wanneer althans die proefbenoeming door een definitieve is gevolgd.

Art. 16. De bepaling in het eerste lid van dit artikel, voor zoover betrekking hebbende op twee gelijktijdig bekleede gemeentelijke betrekkingen — hoe juist zij ook in beginsel moge zijn — oordeelden enkele leden onbillijk in het geval een dier betrekkingen is die van ambtenaar van den burgerlijken stand. Tal van bezoldigde ambtenaren van den burgerlijken stand dateeren als zoodanig van 1904, toen de bekende wetswijziging op dit punt tot stand kwam, maar verrichtten, onder anderen titel, te voren reeds werkzaamheden met betrekking tot den burgerlijken stand, en ontvingen daarvoor toen een toelage. Als secretaris of ambtenaar ter secretarie hebben zij misschien reeds 20 dienstjaren; als bezoldigd ambtenaar van den burgerlijken stand slechts 8, maar inderdaad hebben zij gedurende al de jaren van hun secretariaat of ambtenaarschap de werkzaamheden verricht, welke zij de laatste jaren als ambtenaren van den burgerlijken stand verrichtten. Bovenbedoelde leden meenden, dat het in zulke gevallen onbillijk is niet ook voor het ambtenaarschap van den burgerlijken stand een dienstdtijd van 20 jaar aan te nemen. Zij wenschten den Minister in overweging te geven door wijziging van art. 16 en wellicht ook van art. 18 in deze onbillijkheid te voorzien.

Art. 22. In de oogen van sommige leden bestaat er geen reden den Minister van Financiën met de vaststelling der pensioengrondslagen te belasten. Zij noemden dit een noodeloos omslachtige wijze van doen, die bovendien niet in overeenstemming schijnt met de omstandigheid, dat het Rijk niet medebetaalt, en zouden willen, dat deze bemoeiing werd opgedragen aan de gemeentebesturen. In dat geval zou vanzelf de voorloopige vaststelling door het gezag, dat de belooning van den gemeentebambtenaar regelt, kunnen vervallen.

Van andere zijde werd, met het oog op de wenschelijke eenvormigheid, de voorgestelde regeling de juiste geacht. Wanneer er slechts één fonds komt, moet de vaststelling van de pensioengrondslagen ook bij één gezag berusten.

Art. 25. Naar aanleiding van het tweede lid rees de vraag, in welke gevallen intrekking van een pensioen, waaronder toch zeker iets anders is te verstaan dan onder het vervallen van een pensioen, kan voorkomen. Men meende, dat hieromtrent volledige rechtszekerheid moest bestaan en dat het allerminst ter competentie van de Kroon mocht staan een eenmaal toegekend pensioen op grond van een gewijzigde opvatting der wettelijke bepalingen in te trekken. Daarbij werd verwezen naar de opmerkingen, bij het onderzoek in de afdelingen van wetsontwerp n°. 223 gemaakt.

Art. 29. De opmerking werd gemaakt, dat de uitdrukking onder *b* van het eerste lid „eene openbare bediening aanneemt, door een vreemde Regeering opgedragen”, niet in overeenstemming is met de woordenkeuze, voorkomende in art. 7 der wet van 12 December 1892 (*Staatsblad* n°. 268), waar gesproken

Pensionneering van gemeenteambtenaren en van hunne weduwen en weezen.

wordt van „vreemden Staatsdienst”. Deze laatste uitdrukking is in genoemd artikel opzettelijk in de plaats gesteld van de woorden, in art. 10 der wet op het Nederlandschap van 28 Juli 1850 (*Staatsblad* n°. 44) gebezigd, die geheel gelijkkluidend waren met de boven aangehaalde. In de Memorie van Toelichting tot het wetsontwerp, dat tot de wet van 1892 heeft geleid, werden zij te „onbepaald en stellig veel te algemeen” genoemd „om daaraan steeds het verlies van het Nederlandschap te verbinden”. Men stelde de vraag, waarom thans in dit wetsontwerp weer tot de oude redactie wordt teruggekeerd. Een reden daarvoor vermocht men niet te ontdekken. Dat die zou zijn gelegen in de omstandigheid, dat in art. 23 der Burgerlijke Pensioenwet deze redactie ook nog voorkomt, kon men kwalijk aannemen, te minder, wijl het aanhangige wetsontwerp tot wijziging van die wet — met het onderhavige wetsontwerp nauw verband houdende — een goede gelegenheid biedt ook art. 23 dier wet in dit opzicht te verbeteren.

Terwijl voorts enkele leden de bepaling van het eerste lid onder *c* noodeloos streng oordeelden, vooral, omdat vervreemding van een pensioen toch nietig is, werd zij door andere leden verdedigd, onder opmerking, dat vervreemding in een vreemd land niet nietig is. In de waarschuwing, onder *c* geëischt, en in het middel tot redres, dat het tweede lid inhoudt, zagen zij bovendien genoeg waarborgen tegen onbillijkheden.

Art. 32. Deze bepaling ware, naar de meening van verschillende leden, aan te vullen met een tweede lid van gelijke strekking als het tweede lid van art. 30.

Art. 33. Enkele leden zouden, ter vereenvoudiging van de redactie, in het derde lid willen lezen: „... houdt met de gemeenten rechtstreeks...”.

Art. 34. Door enkele leden werd betwijfeld, of de woorden aan het slot van het vierde lid „dat zich in het bezit stelt van het bewijs van inschrijving van het pensioen” hier wel noodig zijn.

Art. 40. Gevraagd werd, op welke wijze de directie van het fonds controle zal kunnen uitoefenen op de juistheid van de ingehouden bijdragen. Dit is ongetwijfeld een belangrijk punt, aangezien de inkomsten van het fonds er in zekeren zin door worden beheerscht.

Het eenvoudigst ware, dat de gemeentebesturen, op vaste tijdstippen in het jaar, bijv. in Januari en in Juni, rechtstreeks aan de directie opgaaf deden van alle aanstellingen en verhoogingen van tractement. Dan zou de juistheid der inhouding kunnen worden beoordeeld. Moet alles over het Departement van Financiën loopen, dan zal men een belangrijke vermeerdering van administratieven omslag krijgen. Aan het fonds moet toch een volledige boekhouding op kaarten worden ingericht voor het opmaken van balansen. Hoe meer men nu de administratie van het fonds concentreert, hoe minder dubbel werk er zal plaats vinden. Bovendien moet de directie, die de verantwoordelijkheid voor het geldelijk beheer draagt, over alle gegevens kunnen beschikken.

Art. 50. In plaats van den aanhef van het tweede lid: „Dit fonds bestaat uit . . .” en dien van het derde lid: „Uit het fonds worden betaald” zouden eenige leden willen lezen: „Ten bate van het fonds komen” en „Ten laste van het fonds komen”.

Art. 51. Boven is reeds opgemerkt, dat sommige leden de benoeming van drie commissarissen niet slechts uit, maar ook door de deelhebbers wenschten, een denkbeeld, dat bij anderen bezwaar ontmoette.

Dat in het eerste lid werd gesproken van „geldelijk beheer”, in tegenstelling met art. 19 der Weduwenwet voor Burgerlijke ambtenaren, waar sprake is van „beheer”, oordeelden eenige leden onjuist. De directeur heeft immers ook het administratief en technisch beheer te voeren.

Art. 53. Door sommige leden werd twijfel geopperd, of de opsomming, in het eerste lid van dit artikel voorkomende, wel in de wet thuis behoort en niet beter op haar plaats ware in een algemeen maatregel van bestuur. Zij zou dan gemakkelijker kunnen worden aangevuld, wanneer een wijziging in de omstandigheden daartoe noopt.

Naast schuldbrieven van Nederlandsche provinciën, gemeenten of waterschappen behoorden hier, naar de meening van verscheidene leden, ook te worden genoemd schuldbrieven ten laste van Nederlandsch Indië, Nederlandsch Indische gewesten, gemeenten of van andere publiekrechtelijke lichamen, in Nederlandsch-Indië werkzaam.

Voorts werd de opmerking gemaakt, dat in de opsomming wel voorkomen pandbrieven van buitenlandsche hypotheekbanken, in het land van haar hoofdkantoor werkende, maar niet pandbrieven van Nederlandsche hypotheekbanken, in een ander land werkende. Eenige leden verklaarden voor de uitsluiting van deze laatste geen goede reden te zien. Evenmin oordeelden zij het juist, dat schuldbrieven van maatschappijen, die buitenlandsche spoorwegen in eigendom hebben of exploiteeren, wel als belegging zijn toegelaten, maar schuldbrieven van vreemde landen niet.

Blijkens het tweede lid heeft de opsomming van het eerste lid geen verdere beteekenis, dan dat de directeur en de commissarissen van het fonds, onder goedkeuring van den Minister van Financiën een lijst opmakende van de fondsen, die voor belegging in aanmerking komen, zich aan de rubrieken van die opsomming moeten houden. M. a. w. het feit, dat een fonds valt onder de in het eerste lid genoemde, wil nog geenszins zeggen, dat het bestuur ten allen tijde vrij is de beschikbare gelden in zulk een fonds te beleggen. Het derde lid vordert zelfs voor elke afzonderlijke belegging goedkeuring van den Minister. Wie echter het eerste lid op zich zelf leest, krijgt een geheel anderen indruk. Daarom werd de vraag gedaan, of in het eerste lid in dit opzicht niet eenige verduidelijking kan worden aangebracht.

Ten slotte werd er op gewezen, dat in deze bepaling geen sprake is van het uitzetten van geld op prolongatie, terwijl men toch meende, dat deze wijze van belegging niet behoort te zijn uitgesloten.

Art. 57. De wenschen, door enkele leden gekoesterd met betrekking tot de samenstelling van den Pensioenraad kwamen hierboven in § 7 van het algemeen gedeelte van dit Verslag reeds ter sprake.

Door sommige leden werd de vraag gedaan, waarom niet één Pensioenraad voor de pensioenen der burgerlijke ambtenaren en voor die der gemeenteambtenaren — respectievelijk hunne weduwen en weezen — wordt ingesteld. Dat de Regeering in beginsel voor dit denkbeeld gevoelt, blijkt uit de bepalingen van het tweede lid. Bedoelde leden verklaarden niet in te zien, wat er zich tegen verzet ten deze verder te gaan dan de Regeering voorstelt en met één raad te volstaan.

Verder gaven de voorgestelde bepalingen slechts aanleiding tot de opmerking, dat het vijfde lid de Regeering al te veel bindt in haar vrijheid van beweging. Heeft men twee afzonderlijke raden, dan laten zich gevallen denken, waarin dit voorschrift als hinderlijk zal worden gevoeld.

De aandacht werd er op gevestigd, dat, in afwijking van de overige artikelen van het wetsontwerp, in dit artikel de verschillende leden abusievelijk niet zijn genummerd.

Art. 61. De termijn van drie maanden, die in dit artikel aan de ambtenaren wordt gelaten om te verklaren, dat zij niet tot het fonds wenschen toe te treden, oordeelden eenige leden te kort. Het antwoord op de vraag, wat voor een ambtenaar het voordeeligst is, toetreding of niettoetreding, zal voor een groot deel afhangen van de mate, waarin het betrokken gemeentebestuur zijn bijdragen aan het fonds van den ambtenaar wenscht terug te vorderen. Waarschijnlijk zullen de gemeentebesturen ten aanzien van die quaestie binnen drie

maanden na het in werking treden der wet nog geen beslissing hebben genomen.

Voorts maakten eenige leden de opmerking, dat om te vermijden, dat ambtenaren ongewild toetreden, het beter ware van elken ambtenaar een verklaring te vorderen, dat hij wenscht toe te treden of, omgekeerd niet wenscht toe te treden. Bij een regeling, als in dit artikel voorgesteld, dat ieder, die niet verklaart, geacht wordt te zijn toegetreden, schijnt in elk geval een bepaling onontbeerlijk, die de gemeentebesturen verplicht de aandacht der ambtenaren op de hun door de wet gelaten keuze te vestigen.

Eenige leden vestigden er de aandacht op, dat voor gepensioneerde officieren der zeemacht geldt, dat, wanneer zij worden herplaatst in een betrekking, waaraan het uitzicht op burgerlijk pensioen verbonden is, een zekere korting op hun pensioen wordt toegepast. Na de invoering dezer wet zal een betrekking in gemeentelijken dienst er een zijn, waaraan uitzicht op burgerlijk pensioen is verbonden, en zal dus het bekleeden van zulk een betrekking korting op het pensioen medebrengen. Maar zal dat ook het geval zijn, indien de gemeenteambtenaar, gepensionneerd zeeofficier, gebruik heeft gemaakt van de bevoegdheid, hem bij art. 61 gegeven? De leden, dat dit punt ter sprake brachten, veronderstelden van niet en zouden gaarne de juistheid van hun meening door een verklaring van den Minister zien bevestigd.

Gevraagd werd voorts, of het tweede lid van dit artikel in dien zin moet worden verstaan, dat, wanneer een ambtenaar, die van de bevoegdheid, welke het eerste lid hem verleent, gebruik heeft gemaakt, later overgaat in dienst van een andere gemeente, waar geen gemeentelijke pensioenregeling bestaat, hij dan niet in het Rijksfonds zal kunnen komen.

Art. 62. Door eenige leden werd gevraagd, of, ter vervanging van de in het tweede lid gevorderde stukken, in het tweede lid niet zou kunnen worden volstaan met den eisch van overlegging van een ondertekenden staat van dienst, mede-ondertekend door de verschillende betrokken gemeentebesturen. Zij meenden, dat door de vele stukken, die de voorgestelde bepaling verlangt, de ambtenaren noodeloos op kosten zouden worden gejaagd.

Art. 64. In verband ook met het hiervoren reeds opgemerkte aangaande de betaling van de in dit artikel bedoelde bijdragen door de gemeenten, werd er door eenige leden op gewezen, dat van de gelegenheid tot keuze, om in eens of in termijnen te betalen, wel alle gemeenten in dien zin gebruik zullen maken, dat zij den tweeden weg zullen kiezen. Anders zouden zij niet onbelangrijke bedragen aan rente eenvoudig prijsgeven. Daarom vroegen deze leden, of het niet rationeel ware aan de gemeenten niet de keuze te laten, maar in de wet gebiedend voor te schrijven, op welke wijze de voldoening der bijdrage moet geschieden.

Art. 65. Onder herinnering, dat in de wet op de zijdelingsche diensten is bepaald, dat bij overlijden van der: tot bijdrage verplichte, de verplichting ophoudt, zouden eenige leden wenschen, dat ook in dit artikel een voorschrift werd opgenomen, dat, in geval van overlijden van den ambtenaar, de gemeente niet voort kan gaan hare bijdrage voor een deel op den ambtenaar te verhalen. Bestaat zulk een voorschrift niet, dan zal de verplichting op de erfgenamen overgaan, wat in vele

gevallen hard zal zijn. Deze leden zagen niet voorbij, dat in art. 64, tweede lid, ook ten aanzien van de verplichting van de gemeente is bepaald, dat zij door het overlijden van een ambtenaar niet vervalt, zoodat de gemeente, om geen schade te belopen, wel verplicht is harerzijds het verschuldigde van de erfgenamen van den ambtenaar in te vorderen. Maar zij zouden daarom wenschen, dat ook genoemd tweede lid van art. 64 gewijzigd werd. Het liefst zouden zij die bepaling zien geschrapt. Want na ontslag van een ambtenaar zal het aan het bestuur der gemeente in vele gevallen nog moeilijker zijn dan na overlijden, om het ingevolge art. 65, eerste lid, verschuldigde te innen. Komt het tweede lid van art. 64 te vervallen, dan zou het eerste lid van art. 65 zoowel met het oog op ontslag als overlijden wijziging behoeven.

Art. 68. Eenige leden maakten de opmerking, dat de bedoeling van dit artikel, zooals die in de Memorie van Toelichting is aangegeven, in de woorden niet uitkomt. Het eerste lid is zoo algemeen geredigeerd, dat men daaruit onvermijdelijk een geheel anderen indruk krijgt. Daarom werd op eenige wijziging aangedrongen.

Art. 71. Eenige leden stelden de vraag, of de Minister in staat en bereid is bij de Memorie van Antwoord het concept over te leggen van den in dit artikel bedoelden algemeenen maatregel van bestuur.

Art. 73. Deze bepaling kan uiteraard niet ongewijzigd blijven, nu het tijdstip van 1 Januari 1913 reeds is overschreden. Wil men aan de wet terugwerkende kracht verleen, dan zal een redactiewijziging moeten worden aangebracht. Enkele leden verklaarden echter, dat zij uit een principieel oogpunt tegen terugwerkende kracht groot bezwaar hadden. Zij zouden dus ook in de vele andere bepalingen, waar de datum 1 Januari 1913 voorkomt, een andere daarvoor in de plaats willen zien gesteld. Verscheidene anderen konden zich met een bepaling, die aan de wet terugwerkende kracht zou verzekeren, zeer goed vereenigen.

Wetsontwerp n°. II.

Dit wetsontwerp gaf slechts aanleiding tot algemeene beschouwingen geheel analoog aan die, hierboven voorkomende met betrekking tot wetsontwerp n^o. I.

Wat de artikelen betreft, werd de opmerking gemaakt, dat de billijkheid vordert, dat, ter berekening van het in art. 41, eerste lid, bedoelde bedrag, over geen jaar een hoogere belooning dan f 2400 in rekening wordt gebracht.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 26sten Februari 1913.

VAN DE VELDE.

BOS.

FLESKENS.

LIMBURG.

DUYNSTEE.